

Analiza trendov gospodarske razvitosti

kohezijske regije Zahodna Slovenija
brez upoštevanja
Osrednjeslovenske regije

in primerjava s
kohezijsko regijo Vzhodna Slovenija

Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj

Pripravila: dr. Lidija Breskvar Žaucer, Sektor za načrtovanje regionalnega razvoja

15. april 2024

Uporabljene kratice:

BDP	Bruto domači proizvod
EU	Evropska unija
KRVS	Kohezijska regija Vzhodna Slovenija
KRZS	Kohezijska regija Zahodna Slovenija
OP EKP	Operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike 2014-2020
OSR	Osrednjeslovenska regija
RRD	Raziskovalno-razvojna dejavnost
RS	Republika Slovenija
SKM	Standard (ali pariteta) kupne moči
SLO	Slovenija
SRS	Strategija razvoja Slovenije 2030

Kazalo

Uvodna pojasnila	3
1. Gospodarska razvitost - BDP na prebivalca v SKM	5
1.1. KRZS brez OSR.....	5
1.2. Razvojne regije v KRZS.....	7
2. Produktivnost - BDP na zaposlenega	8
2.1. KRZS brez OSR.....	8
2.2. Razvojne regije v KRZS.....	9
3. Inovativnost - delež bruto domačih izdatkov za RRD v BDP.....	11
3.1. KRZS brez OSR.....	11
3.2. Razvojne regije v KRZS.....	12

Uvodna pojasnila

Izhodišče

Vlada RS je na svoji 95. redni seji dne 14. 3. 2024 ob seznanitvi s Poročilom o regionalnem razvoju 2018-2022 Ministrstvu za kohezijo in regionalni razvoj naložila, da dodatno pripravi kratko analizo, ki bi podala vpogled v trend gospodarske razvitosti območja kohezijske regije Zahodna Slovenija (KRZS) brez upoštevanja Osrednjeslovenske regije (OSR). Z izločitvijo Osrednjeslovenske regije kot »capital region« (regije, v kateri leži prestolica države, za katere so v evropskem prostoru značilni specifični razvojni trendi) iz obravnavanega območja bi analiza pokazala dogajanje v preostalem delu bolj razvite kohezijske regije. To je zanimivo tako z vidika identifikacije gibanja stopnje gospodarske razvitosti samega območja obravnave (KRZS brez OSR), kot tudi z vidika njegove primerjave s preostalim območjem Slovenije – kohezijsko regijo Vzhodna Slovenija (KRVS). Ključni doprinos analize je pridobiti vpogled v trende izbrane teritorialne enote (KRZS brez OSR), ki praviloma ni predmet statističnih in drugih spremljanj ali analiz, kot to velja za statistične oz. razvojne regije in kohezijski regiji.

Slika 1: Kohezijska regija Zahodna Slovenija brez Osrednjeslovenske regije (KRZS brez OSR), kohezijska regija Vzhodna Slovenija (KRVS) in Osrednjeslovenska regija (OSR)

Uporabljeni kazalniki

Za prikaz gibanja stopnje gospodarske razvitosti je uporabljen mednarodno uveljavljen kazalnik **BDP na prebivalca v standardih kupne moči**¹.

Za celovitejši prikaz gospodarske dejavnosti v analiziranem območju so uporabljeni dodatni kazalniki. Njihov izbor je slonel na razvojnih usmeritvah ter sistemu spremljanja iz SRS 2030 in Slovenske industrijske strategije 2030 ter na priporočilih iz UMAR Poročila o razvoju 2023. Skladno s slednjim sta dva od štirih ključni razvojnih izzivov Slovenije pospešitev rasti produktivnosti in prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo. Med ključnimi razvojnimi usmeritvami na področju gospodarstva je tudi usmerjenost v pametni razvoj, ki gradi na inovativnosti.

¹ Uporaba kazalnika v standardih kupne moči omogoča primerjavo rezultatov s povprečjem EU.

Od omenjenih treh usmeritev med dodatne kazalnike ni vključen kazalnik, ki bi zastopal prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo² iz preprostega razloga, ker se podatki na tem področju (še) ne spremljajo na nivoju razvojnih regij.

Kot dodatna kazalnika sta tako uporabljena:

- **BDP na zaposlenega**³ (produktivnost) in
- **delež bruto domačih izdatkov za RRD v BDP** (inovativnost).

Časovni okvir: 2015 – 2022

Časovni okvir analize je nekoliko daljši od časovnega okvirja Poročila o regionalnem razvoju 2018-2022 in približno zajame programsko obdobje 2014-2020 (n+3), obenem pa tudi obdobje od zadnjih sprememb teritorialne členitve Slovenije. Leta 2015 je namreč začela veljati nova verzija klasifikacije statističnih teritorialnih enot, tj. NUTS 2013, ki je za Slovenijo prinesla spremembo pri meji med kohezijskima regijama (NUTS 2) in mejah štirih razvojnih oz. statističnih regij (NUTS 3).

Struktura dokumenta:

Dokument vsebuje 3 poglavja – vsako prikazuje posamezno področje obravnave:

- gospodarska razvitost,
- produktivnost in
- inovativnost.

V posameznem poglavju so najprej prikazana stanja in trendi v KRZS brez OSR. Ob njih so prikazana tudi stanja in trendi v KRVS, podana je njuna medsebojna primerjava (razlika) in primerjava s povprečjem Slovenije. Na področju gospodarske razvitosti je dodano tudi povprečje EU.

Za bolj informiran vpogled v dogajanje znotraj KRZS brez OSR so po poglavjih dodani tudi pregledi trendov na obravnavanih področjih po razvojnih regijah znotraj KRZS.

Opozorilo:

Rezultati lastnih izračunov so namenjeni zgolj zadevni analizi in jih ni mogoče obravnavati kot uradne statistične podatke.

² Skladno s SRS se za spremljanje prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo uporablja kazalnik emisijska produktivnost, izražen v BDP/izpusti toplogrednih plinov, ki pa se ne spremlja na nivoju razvojnih regij.

³ Uporabljen je SURS kazalnik - nominalna produktivnost dela na zaposlenega. Kazalnik BDP na zaposlenega je tudi kazalnik Strategije razvoja Slovenije za spremljanje petega cilja oz. produktivnosti na državni ravni, ki ga spremlja UMAR v letnih poročilih o razvoju.

1. Gospodarska razvitost - BDP na prebivalca v SKM

1.1. KRZS brez OSR

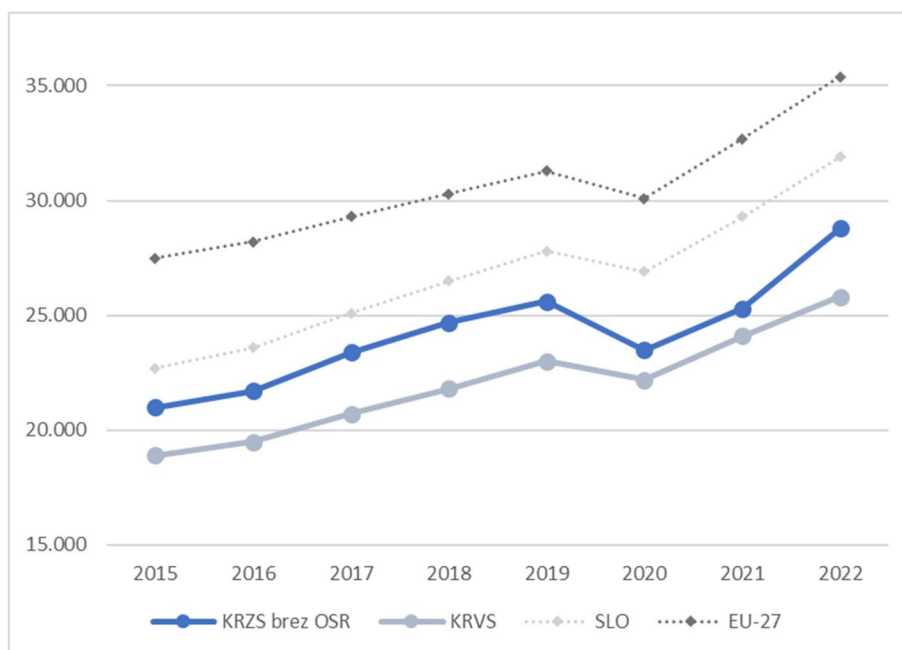
Tabela 1: BDP na prebivalca v KRZS brez OSR, KRVS, SLO in EU (v evrih)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
KRZS brez OSR*	21.000	21.700	23.400	24.700	25.600	23.500	25.300	28.800
KRVS	18.900	19.500	20.700	21.800	23.000	22.200	24.100	25.800
Razlika med KRZS brez OSR in KRVS*	2.100	2.200	2.700	2.900	2.600	1.300	1.200	3.000
Povprečje SLO	22.700	23.600	25.100	26.500	27.800	26.900	29.300	31.900
Povprečje EU	27.500	28.200	29.300	30.300	31.300	30.100	32.700	35.400

Vir: Eurostat, 2023 in SURS, 2023

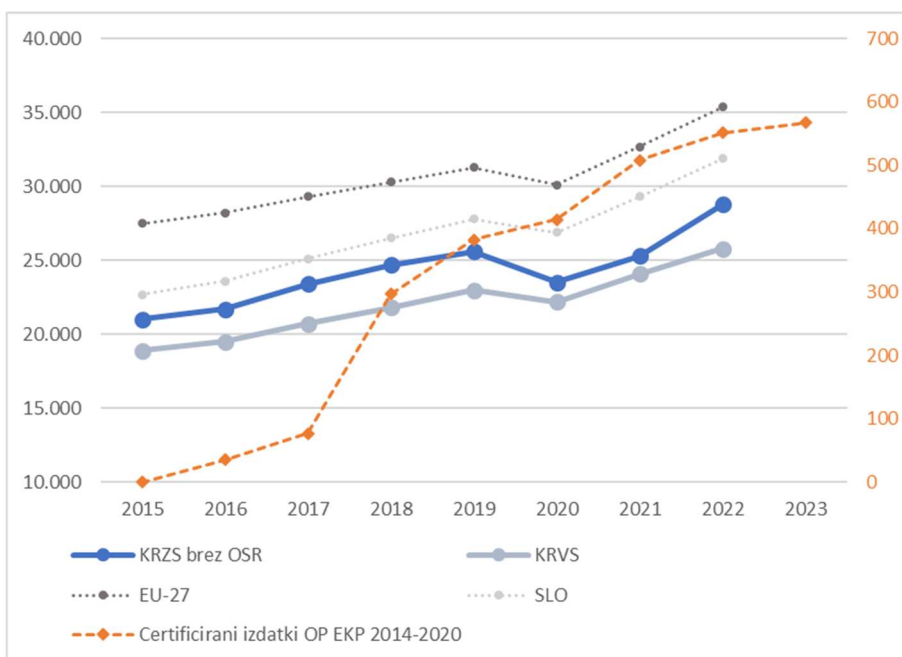
* Lasten izračun

Slika 2: BDP na prebivalca v KRZS brez OSR, KRVS, SLO in EU (v evrih)

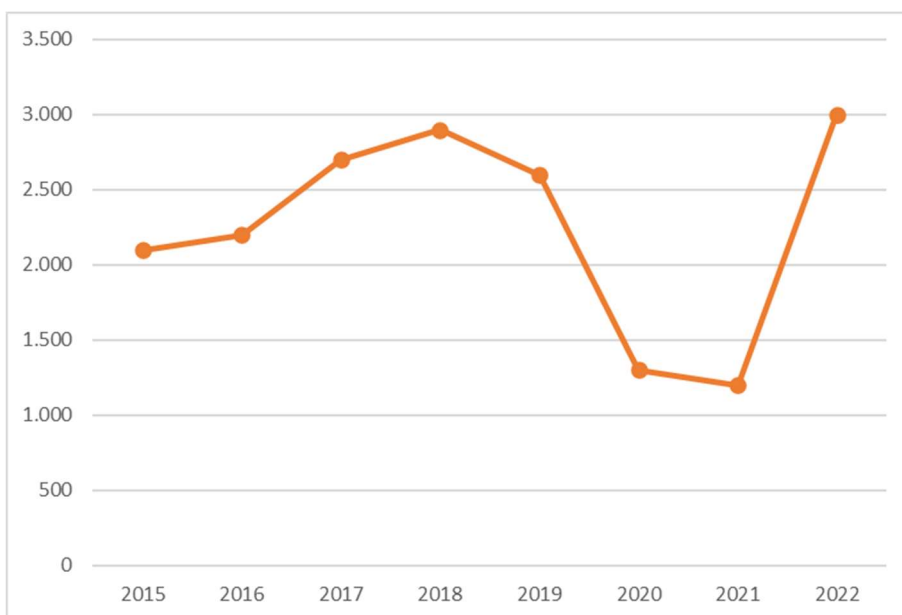
- Območje KRZS brez OSR se je med letoma 2015 in 2017 razvijalo nekoliko hitreje od povprečja Slovenije in EU.
- V obdobju zdravstvene in gospodarske krize (2019-2021) ni uspelo slediti povprečnim trendom. Leta 2020 je doživelo močan padec, ki ga je približal stopnji razvitosti KRVS. Trendi nakazujejo na slab(š)o odpornost območja KRZS brez OSR na krize.
- Leta 2022 je opazna nadpovprečno hitra gospodarska rast KRZS brez OSR. Iz slike 5 je razvidno, da je k temu najmočneje prispevala pospešena rast Obalno-kraške in Gorenjske regije.
- Celotno obravnavno obdobje je bila KRZS brez OSR gospodarsko bolj razvita od KRVS.

Slika 3: BDP na prebivalca v KRZS brez OSR, KRVS, SLO, EU (v evrih) in certificirani izdatki OP EKP 2014-2020 (v mio evrov)

Vir podatkov o višini certificiranih izdatkov OP EKP 2014-2020: MKRR

Slika 4: Razlika v BDP na prebivalca med KRZS brez OSR in KRVS (v evrih)

Razlika v BDP na prebivalca med KRZS brez OSR in KRVS:

- je do leta 2018 postopno naraščala na račun nekoliko hitrejše gospodarske rasti KRZS brez OSR;
- se je med letoma 2018 in 2021 močno zmanjšala predvsem zaradi nadpovprečno močnega padca razvitosti KRZS brez OSR in njenega nekoliko počasnejšega okrevanja po zdravstveni in gospodarski krizi;
- se je leta 2022 izjemno povečala in dosegla rekordno vrednost zaradi nadpovprečno hitre gospodarske rasti KRZS brez OSR, znotraj nje predvsem Gorenjske in Obalno-kraške regije.

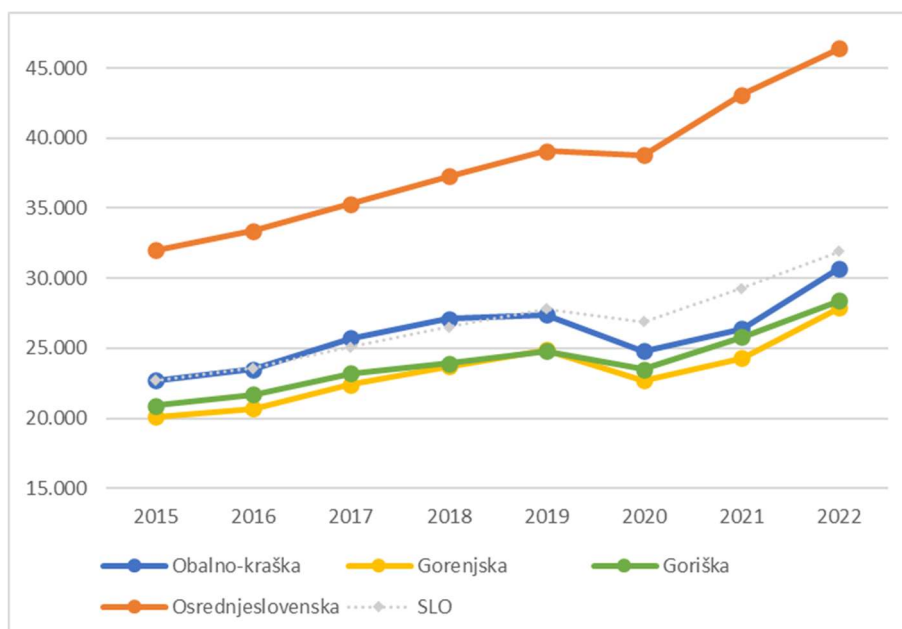
1.2. Razvojne regije v KRZS

Tabela 2: BDP na prebivalca v razvojnih regijah, ki so del KRZS (v evrih)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Obalno-kraška	22.700	23.500	25.700	27.100	27.400	24.800	26.400	30.700
Gorenjska	20.100	20.700	22.400	23.700	24.900	22.700	24.300	27.900
Goriška	20.900	21.700	23.200	23.900	24.800	23.500	25.800	28.400
Osrednjeslovenska	32.000	33.400	35.300	37.300	39.100	38.800	43.100	46.400
Povprečje SLO	22.700	23.600	25.100	26.500	27.800	26.900	29.300	31.900

Vir: Eurostat, 2023 in SURS, 2023

Slika 5: BDP na prebivalca v razvojnih regijah, ki so del KRZS (v evrih)

- Hitra gospodarska rast Osrednjeslovenske regije je predvsem posledica velikega deleža in rasti tistih sektorjev, ki so bodisi vezani na funkcijo glavnega mesta bodisi na storitve, ki imajo naravno tendenco h koncentraciji (npr. finančne in zavarovalniške storitve). Skladnejši regionalni razvoj je smiselno spodbujati z razvojem dejavnosti, upošteva razvojne potenciale posameznih regij, ne pa z razpršitvijo storitvenih dejavnosti, ki imajo naravno tendenco h koncentraciji v osrednji regiji. (Poročilo o razvoju 2023, UMAR).
- Obalno-kraška regija je po letih povprečne oz. rahlo nadpovprečne gospodarske razvitosti (glede na slovensko povprečje) leta 2019 zabeležila močan padec. Kljub postopnemu okrevanju ostaja v letu 2022 pod slovenskim povprečjem razvitosti.
- Goriška in Gorenjska regija sta najmanj razviti regiji v KRZS in imata med seboj podoben trend gospodarske razvitosti.
- Med vsemi slovenskimi razvojnimi regijami je po BDP na prebivalca najbolj razvita Osrednjeslovenska in najmanj Zasavska regija.

2. Produktivnost - BDP na zaposlenega

Poročilo o razvoju 2023 (UMAR) kot prvega od štirih ključnih razvojnih izzivov Slovenije izpostavlja prepočasno preobrazbo v pametno in zeleno gospodarstvo. Pri tem posebej izpostavlja **velik razvojni zaostanek Slovenije na področju produktivnosti**, ki se ob prepočasni preobrazbi v pametno in zeleno gospodarstvo le postopno zmanjšuje. Nizka produktivnost, ki je v letu 2022 dosegla 86 % povprečja EU, v celoti pojasnjuje razvojno vrzel Slovenije v BDP na prebivalca (po kupni moči). Počasen napredek v produktivnosti je posledica nizkega obsega investicij.

2.1. KRZS brez OSR

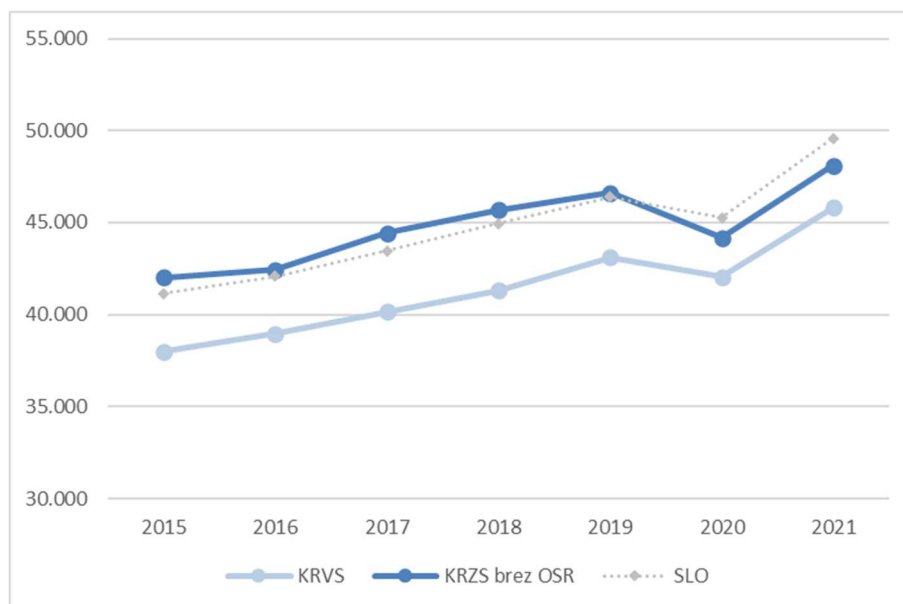
Tabela 3: BDP na zaposlenega v KRZS brez OSR, KRVS in SLO (v evrih)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
KRZS brez OSR*	42.008	42.449	44.445	45.675	46.637	44.182	48.094
KRVS	38.005	38.974	40.149	41.295	43.115	42.064	45.806
Razlika med KRZS brez OSR in KRVS*	4.002	3.475	4.296	4.380	3.522	2.118	2.287
Povprečje SLO	41.164	42.076	43.482	44.940	46.401	45.255	49.583

Vir: SURS, 2023

* Lasten izračun

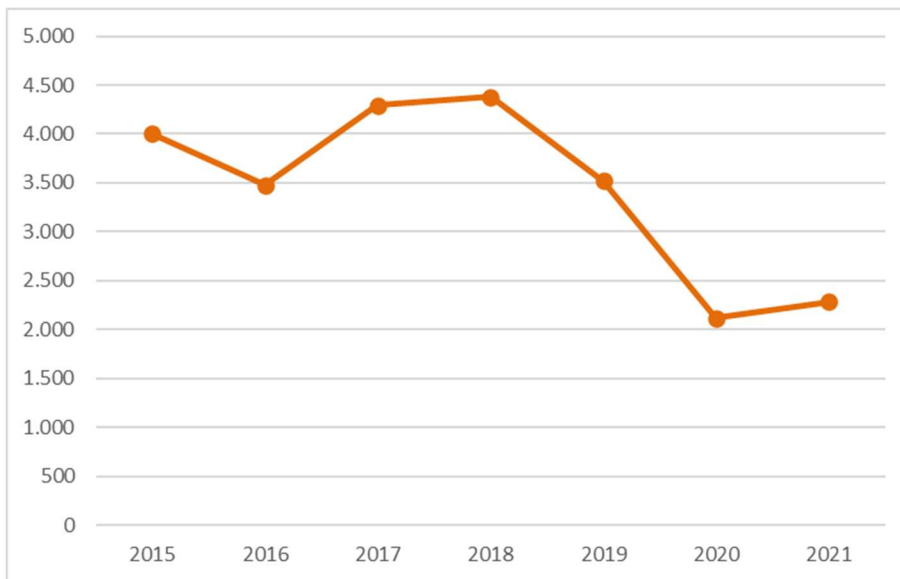
Slika 6: BDP na zaposlenega v KRZS brez OSR ter v KRVS in SLO (v evrih)

Produktivnost na območju KRZS brez OSR:

- je bila do leta 2019 rahlo nadpovprečna glede na slovensko povprečje;
- je leta 2020 opazno padla in se približala vrednostim KRVS;
- se je leta 2021 ponovno dvignila, vendar je bila njena rast nekoliko manjša od slovenskega povprečja, kar jo je še nekoliko oddaljilo od slovenskega povprečja;
- je bila celotno obravnavno obdobje višja od produktivnosti na območju KRVS.

Slika 7: Razlika v BDP na zaposlenega med KRZS brez OSR in KRVS (v evrih)

Razlika v produktivnosti med KRZS brez OSR in KRVS:

- se je v obdobju 2015-2019 gibala okoli 10 % višine BDP na zaposlenega v KRVS;
- se je med letoma 2018 in 2020 opazno zmanjšala, predvsem na račun padca produktivnosti v KRZS brez OSR. Iz slike 8 je mogoče razbrati, da sta k temu najmočnejše prispevala padca v Obalno-kraški in Gorenjski regiji.

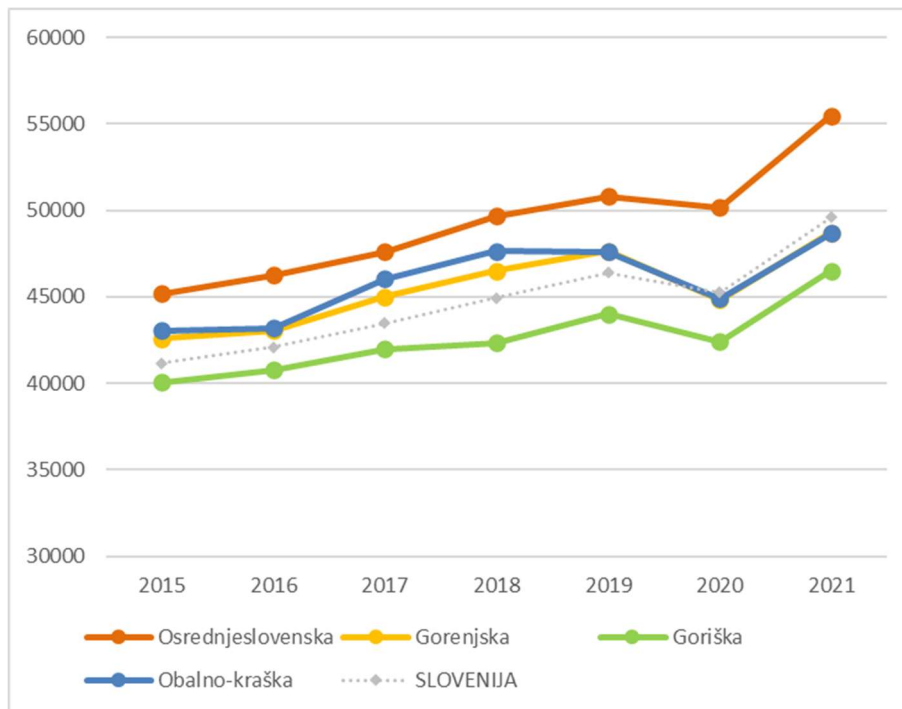
2.2. Razvojne regije v KRZS

Tabela 4: BDP na zaposlenega v razvojnih regijah, ki so del KRZS (v evrih)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Obalno-kraška	43.031	43.177	46.038	47.630	47.599	44.909	48.686
Gorenjska	42.586	43.031	44.992	46.487	47.628	44.825	48.706
Goriška	40.075	40.779	41.969	42.337	44.016	42.415	46.515
Osrednjeslovenska	45.200	46.235	47.620	49.669	50.799	50.175	55.461
Povprečje SLO	41.164	42.076	43.482	44.940	46.401	45.255	49.583

Vir: SURS, 2023

Slika 8: BDP na zaposlenega v razvojnih regijah, ki so del KRZS (v evrih)

- Razvojni trend Obalno-kraške in Gorenjske regije na področju produktivnosti je podoben: do leta 2019 je bila produktivnost obeh nad slovenskim povprečjem. V Obalno-kraški regiji se je v letih 2017-2018 celo približala produktivnosti Osrednjeslovenske regije, med letoma 2018 in 2020 pa je nazadovala. V obeh regijah je produktivnost leta 2020 padla pod slovensko povprečje, leta 2021 pa se je njun razvojni zaostanek za povprečjem še povečal.
- Po produktivnosti je najbolj razvita Osrednjeslovenska regija, najmanj pa Goriška regija, ki sicer postopoma napreduje, vendar prepočasi, zaradi česar se njen razvojni zaostanek za slovenskim povprečjem skozi celotno obdobje še povečuje.
- Med vsemi slovenskimi razvojnimi regijami je sicer po produktivnosti najbolj razvita Osrednjeslovenska in najmanj Pomurska regija.

3. Inovativnost - delež bruto domačih izdatkov za RRD v BDP

3.1. KRZS brez OSR

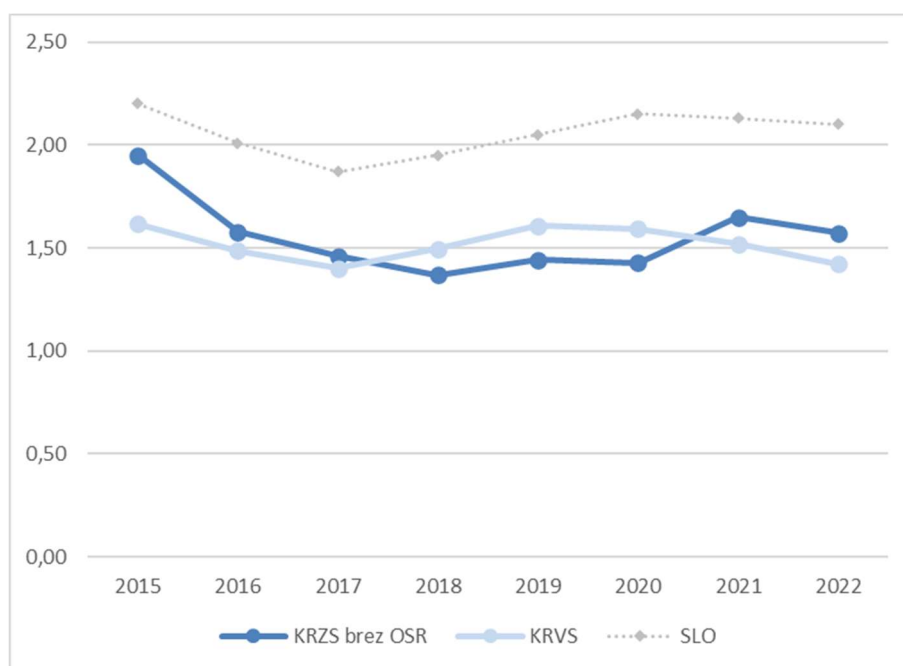
Tabela 5: Bruto domači izdatki za RRD (% od regionalnega BDP) v KRZS brez OSR ter v KRVS in SLO

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
KRZS brez OSR*	1,95	1,58	1,46	1,37	1,44	1,43	1,65	1,57
KRVS	1,62	1,49	1,40	1,50	1,61	1,59	1,52	1,42
Razlika med KRZS brez OSR in KRVS*	0,33	0,09	0,06	-0,13	-0,16	-0,16	0,13	0,15
Povprečje SLO	2,20	2,01	1,87	1,95	2,05	2,15	2,13	2,10

Vir: SURS, 2023

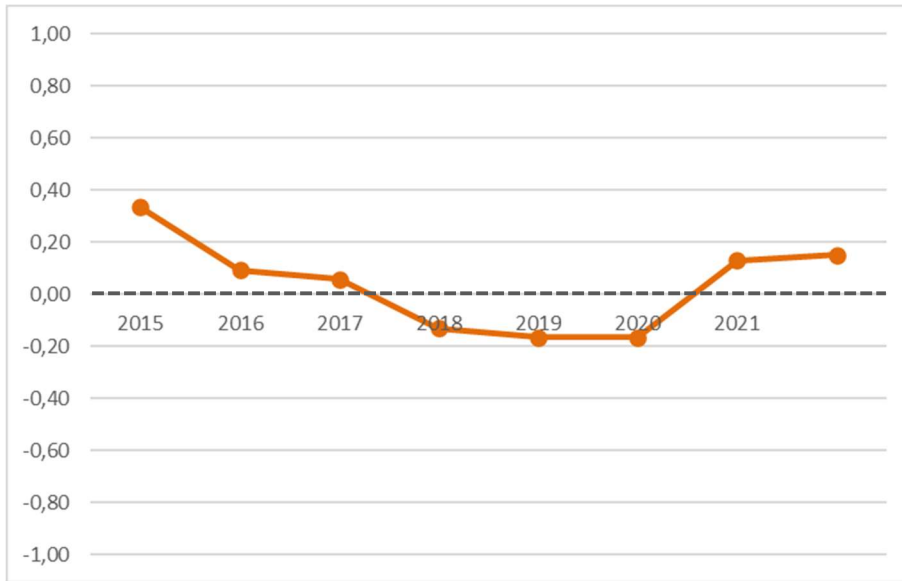
* Lasten izračun

Slika 9: Delež bruto domačih izdatkov za RRD (od regionalnega BDP) v KRZS brez OSR ter v KRVS in SLO (%)

- Če se v povprečju delež bruto domačih izdatkov za RRD v Sloveniji giblje okoli 2 % BDP, se v KRZS brez OSR od leta 2016 dalje giblje okoli 1,5 % in je po višini primerljiv s KRVS.
- Pred tem (leta 2015) je bil delež bruto domačih izdatkov za RRD v KRZS brez OSR opazno višji in je bil bližje slovenskemu povprečju.

Slika 10: Razlika v deležih bruto domačih izdatkov za RRD (od regionalnega BDP) med KRZS brez OSR in KRVS (%)

- Razlika v deležih bruto domačih izdatkov za RRD (od regionalnega BDP) med KRZS brez OSR in KRVS je majhna in se od leta 2016 dalje giblje pod 0,2 %.

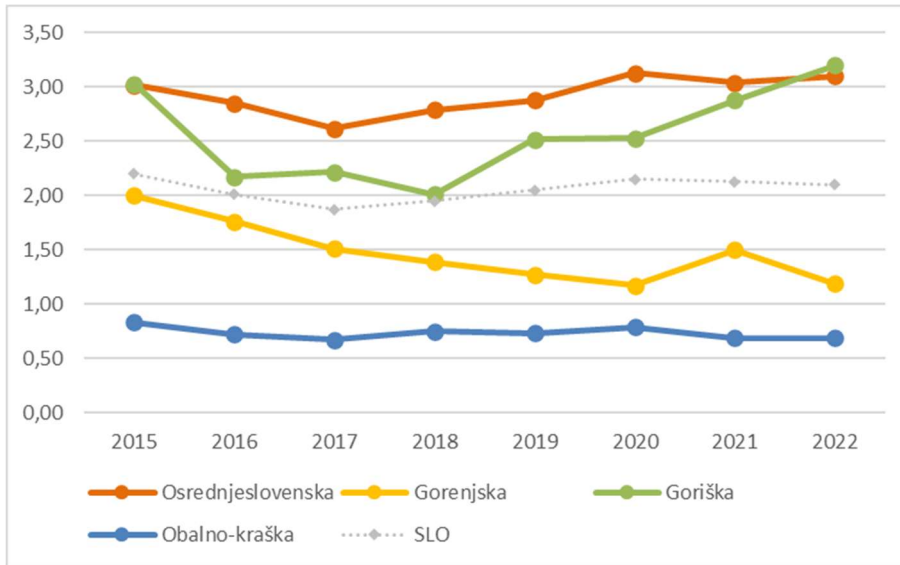
3.2. Razvojne regije v KRZS

Tabela 6: Delež bruto domačih izdatkov za RRD (od regionalnega BDP) v razvojnih regijah, ki so del KRZS (%)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Obalno-kraška	0,83	0,72	0,67	0,75	0,73	0,79	0,69	0,69
Gorenjska	2,00	1,76	1,51	1,39	1,27	1,17	1,50	1,19
Goriška	3,03	2,17	2,22	2,01	2,52	2,53	2,88	3,20
Osrednjeslovenska	3,02	2,85	2,62	2,79	2,88	3,13	3,04	3,10
Povprečje SLO	2,20	2,01	1,87	1,95	2,05	2,15	2,13	2,10

Vir: SURS, 2023

Slika 11: Delež bruto domačih izdatkov za RRD (od regionalnega BDP) v razvojnih regijah, ki so del KRZS (%)

- Med razvojnimi regijami v KRZS nadpovprečno velik delež bruto domačih izdatkov za RRD namenjata Osrednjeslovenska in Goriška regija. Slednja je v letu 2022 celo prehitela Osrednjeslovensko regijo.
- Vlaganja v RRD v Gorenjski regiji postopoma upada in so bila v letu 2022 že daleč pod slovenskim povprečjem SLO.
- Vlaganja v RRD je v Obalno-kraški regiji v vseh obravnavanih letih med vsemi slovenskimi regijami med najnižjimi.
- Najvišji in najnižji delež BDP za RRD v Sloveniji imata sicer razvojni regiji iz KRVS: najvišji Jugovzhodna Slovenija (povprečje zadnjih 3 let je 4,2 % regionalnega BDP) in najnižji delež Koroška regija (povprečje zadnjih 3 let je 0,5 % regionalnega BDP).